نیازهای آموزشی والدین دانش‌آموزان دورهٔ ابتدایی در حوزه تربیت اجتماعی

اعظم ملایی‌نژاد [۱]
دکتر حسن‌رضا زین‌آبادی [۲]
دکتر علیرضا کیامنش [۳]
دکتر حسین عباسیان [۴]

چکیده

این مطالعه با هدف شناسایی نیازهای آموزشی والدین دانش‌آموزان دورهٔ ابتدایی در حوزه تربیت اجتماعی انجام شده است. روش پژوهش ترکیبی و از نوع اکتشافی است و در بخش کیفی از نوع تحلیل محتوای کیفی استقرایی است. در این مرحله نمونه مورد نظر از میان صاحب‌نظران و کارشناسان موضوعی و به روش هدفمند انتخاب شده است. ابزار مورد استفاده مصاحبه باز بوده که تا دستیابی به مرحله اشباع انجام شده است. در بخش کمّی، این مطالعه از نوع پیمایشی و از نظر هدف، از نوع پژوهش کاربردی می‌باشد. درمجموع ۳۰۰ مدیر، ۱۸۰۰ معلم و ۳۶۰۰ ولی دانش آموز از ده استان نمونه این پژوهش بودند که به روش نمونه‌گیری خوشه ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق‌ساخته بود که بر اساس نتایج حاصل از بخش کیفی با کسب روایی و محاسبه پایایی پرسشنامه (۰/۹۷) میان نمونه آماری اجرا شد. دراین مطالعه ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی شناسایی شده است. یافته‌ها نشان می‌دهند که پاسخگویان همهٔ گویه‌ها، نشانگرها و ابعاد را در حد زیاد و خیلی زیاد مورد نیاز دانسته‌اند. اولویت‌بندی نیازها از دیدگاه مدیران و معلمان یکسان بوده، اما میان نظرات مدیران و والدین و نظرات معلمان و والدین تفاوت معنادار وجود دارد. اولویت نیازها از دیدگاه مدیران و معلمان به ترتیب ۱. مهارتهای میان- فردی ۲. مهارتهای شهروندی،۳. مهارتهای فردی و ۴. شناخت ویژگیهای کودکان است.

کلید واژگان: نیازسنجی، والدین، دانش آموزان دورهٔ ابتدایی، تربیت اجتماعی

تاریخ دریافت: ۹۶/۴/۳۱ تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۰/۳۰

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه خوارزمی (نویسنده مسئول) mollaeenezhad@gmail.com
۲. دانشیار مدیریت آموزشی، دانشگاه خوارزمی zeinabadi_hr@khu.ac.ir
۳. استاد تحقیق و ارزشیابی، دانشگاه خوارزمی drarkia@gmail.com
۴. استادیار مدیریت آموزشی، دانشگاه خوارزمی h_abbasian@khu.ac.ir

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

مقدمه

تربیت اجتماعی[1] فرآیندی است که در آن فرد به مثابه یکی از اعضای جامعه شناخته می‌شود و مهارت[2]، دانش[3]، ارزش[4]، انگیزه[5] و نقشهایی[6] را از گروههایی که به آن تعلق دارد یا جوامعی که در آن زندگی می‌کند، می‌آموزد (دی[7]،۲۰۱۰). در این فرآیند استعدادهای اجتماعی انسان شکوفا می‌شود تا از این طریق به بهترین شکل حقوق، وظایف و مسئولیتهای خود را نسبت به دیگر همنوعان، هم‌کیشان و هم‌ملکان خود بشناسد و به آن عمل کند (حیدری و ساجدی،۱۳۹۲). مهم‌ترین این فرآیندها، مهارتهای اجتماعی[8]، درک اجتماعی[9] و بلوغ عاطفی[10] برای تعامل با دیگر افراد برای کسب صلاحیت در عملکرد و تعامل با گروههای اجتماعی می‌باشد (گروسک و هاستینگز[11]، ۲۰۱۵). بوگاردس[12] اجتماعی شدن را "فرآیند کار با یکدیگر، ایجاد مسئولیت گروهی و هدایت‌شدن با نیازهای رفاهی دیگران" می‌داند که از طریق آن افراد دانش، مهارت و ویژگیهای شخصیتی را کسب می‌کنند تا قادر شوند که در گروه و جامعه به مثابه عضوی مؤثر مشارکت داشته باشند (مک کوبی[13]، ۲۰۰۷؛ به نقل از برنز[14]، ۲۰۱۳) و برای جهان پیش رو آماده شوند (فردی[15]، ۲۰۰۹). اجتماعی شدن سازوکار اصلی جامعه برای تحت تأثیر قرار دادن رشد شخصیت و رفتار است و سنگ بنایی برای حفظ جامعه و همچنین رفاه فرد است (لانگ و هادن، ۱۹۸۵؛ به نقل از برنامهٔ ملی یادگیری غنی شده با فناوری [ان پی تی ای آل[16]]، ۲۰۱۷). براین اساس کودکان نیاز دارند مهارتهایی را برای اجتماعی شدن فرا بگیرند تا بتوانند استعدادهای خود را رشد و روابط رضایت‌بخشی را شکل دهند. در این راستا صاحب‌نظران درمورد مهارتهای اجتماعی نظرات گوناگون داده‌اند که در ضمن متفاوت بودن دارای شباهتهای بسیارند و قابلیت طبقه‌بندی دارند. مثلاً سانتوس و آلسوپ[17](۱۹۹۸) مهم‌ترین مهارتهای اجتماعی دانش آموزان دوره ابتدایی را تشکر

1. Social education
2. Skills
3. Knowledge
4. Values
5. Motives
6. Roles
7. Day
8. Social skills
9. Social understanding
10. Emotional maturity
11. Grusec & Hastings
12. Bogardus
13. Maccoby
14. Berns
15. Furedi
16 .NPTEL (National Programme on Technology Enhanced Learning)
17. Santos& Allsopp

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

کردن، روبه رو شدن با ترس و عصبانیت و تعارض، به خود پاداش دادن، پرسش کردن، مسئولیت و پیامد رفتار خود را پذیرفتن، گوش دادن، کنار آمدن با از دست دادن چیزی، درس گرفتن از اشتباهات، نگرش مثبت نسبت به خود داشتن، از دستورالعملها پیروی کردن، دوست‌یابی، احساسات دیگران را درک کردن، با دیگران همکاری مؤثر داشتن، احتمال خطا کردن را پذیرفتن، نوبت را رعایت کردن و جواب نه از دیگران را تحمل کردن می‌دانند (ربوی،۱۳۹۰). از دیدگاه لایبل و تامسون[1] (۲۰۰۷)، مهارتهای اجتماعی شامل ایجاد یک خودپنداره، خودتنظیمی، توانمندسازی موفقیت و آموزش نقشهای اجتماعی مناسب است (برنز، ۲۰۱۳) و کاستلنیک و همکارانش [2](۲۰۱۲) مهارتهای اجتماعی را شامل ارزشهای اجتماعی (عدالت اجتماعی، صداقت، مسئولیت)، هویت شخصی (خودآگاهی، احساس شایستگی، قدرت شخصی، نگرش مثبت به آینده شخصی)، هوش هیجانی (به رسمیت شناختن احساسات خود و دیگران، نشان دادن همدلی، ارتباطات، مدیریت سرخوردگی)، مهارتهای میان- فردی (ایجاد روابط دوستانه، همکاری و کمک کردن، حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات)، خود تنظیمی (کنترل خود، مقاومت در برابر فشار همسالان، نظارت بر خود)، برنامه‌ریزی، سازماندهی و تصمیم‌گیری و شایستگی فرهنگی (نشان دادن احترام به افراد با پس‌زمینه قومی یا نژادی متفاوت، تعامل مؤثر با مردم با زمینه‌های متفاوت فرهنگی) می‌دانند. همچنین موسسه پژوهشی گرایش کودکان[3] (۲۰۱۴)، خود کنترلی، خودکارآمدی تحصیلی، ماندگاری و تسلط را از شایستگیهای اجتماعی می‌داند. دپارتمان آموزشی مینه‌سوتا[4] در سال ۲۰۱۷ استانداردهای تربیت اجتماعی دانش آموزان دوره ابتدایی را شامل خودپنداره/عزت نفس، شناسایی نقاط قوت شخصی، ضعفها، منافع و ارزشها، حفظ علائق و ارزشهای داخل گروه همسالان با وجود تأثیر همسالان، تمایل به امتحان چیزهای جدید یا خطر کردن، دوستی، تعامل اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، خودکنترلی و واقع‌بینی به شمار آورده است. در نتایج مطالعه‌ای که آیتی و نادری (۱۳۹۴) روی کتابهای درسی دوره ابتدایی انجام داده‌اند، مؤلفه‌های تربیت اجتماعی را شامل مسئولیت‌پذیری، رعایت اصول اخلاقی، مشارکت در جامعه، توانایی تفکر و انتقاد سازنده، آگاهی از حکومت و دولت، وطن‌پرستی، آگاهی از جامعه جهانی و احترام به تکثر و تنوع عنوان کرده‌اند.

1. Laible & Thompson
2. Kostelnik et al.
3. Child Trends
4. Minnesota Department of Education

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

محیطهای بسیاری در تربیت اجتماعی کودکان نقش دارند مانند خانه، مهدهای کودک و مراکز نگهداری از کودکان، مدرسه، زمین بازی، گروه همسالان، کسبه و محله. اتفاق‌هایی که در هر یک یا همه این محیطها پیش می‌آید به شیوه‌های گوناگون بر میزان شایستگی اجتماعی کودکان تأثیر می‌گذارند. برای هدایت مؤثر رشد اجتماعی و رفتار کودکان، باید به بررسی این موضوع پرداخت که چگونه چنین نیروهایی برای تأثیر بر زندگی کودکان با هم متحد می‌شوند (آرنت، ۲۰۰۸؛ به نقل از فردی، ۲۰۰۹).

محیطهایی را که کودکان در آنها زندگی می‌کنند می‌توان حلقه‌های متحد المرکز پنداشت که کودک در مرکز آنها قرار دارد. این حلقه‌ها چهار سیستم اجتماعی شامل میکروسیستم[1] (مانند خانواده هسته‌ای[2] یا گسترده[3]، مدرسه، مهدهای کودک، برنامه‌های پیشاهنگی، باشگاهها، اماکن مذهبی، انجمنها و کلاسهای ورزشی)، مزوسیستم[4]، اگزوسیستم[5] و ماکروسیستم[6] هستند. میکروسیستمها داخل مزوسیستمها و مزوسیستمها در داخل اگزوسیستمها قرار دارند و اگزوسیستمها تابع ماکروسیستمها هستند. مثلاً خانواده یک میکروسیستم است. مجموعه خانواده، گروه همسالان و محیط مربوط به دوران کودکی یک مزوسیستم را تشکیل می‌دهد. اگزوسیستمها به محیطها و روابطی اشاره دارند که افراد به‌طور مستقیم تجربه نمی‌کنند، اما در نهایت تحت تأثیر آنها قرار می‌گیرند. به‌عنوان‌مثال، کودکان در شوراهای شهر وارد نمی‌شوند، اما سیاستهای شوراهای شهر، خانه کودکان، آموزش‌وپرورش، و تجارب تفریحی و حتی محل کار پدرومادر آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ماکروسیستمها چارچوبهای بزرگتری هستند که تمام سیستمهای دیگر را اداره می‌کنند و تحت سلطه تأثیرات فرهنگی قرار دارند. آنها نه با محیط فیزیکی که با ارزشها، باورها، قوانین و سنتهای مشترک در میان افراد و گروهها تعریف می‌شوند. این باورها از یک جامعه به جامعه دیگر و درون جوامع در میان خرده فرهنگهای گوناگون متفاوت‌اند و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند و کودکان آنها را از طریق آموزش مستقیم و به‌طور ضمنی از طریق رفتار افراد پیرامون خودشان یاد می‌گیرند (کاپل و بردکامپ[7]، ۲۰۰۹). اما در این میان، میکروسیستمها پایه‌ای‌ترین سیستمهای اجتماعی هستند که شامل افراد، مواد، فعالیتها، و روابط میان–فردی هستند

1. Microsystem
2. Immediate
3. Extended
4. Mesosystem
5. Exosystem
6. Macro-system
7. Copple & Bredekamp

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

که کودکان به‌طور مستقیم در محیطهای چهره به چهره مانند خانه یا مدرسه تجربه می‌کنند. سه میکروسیستمی که برای کودکان به‌ویژه در اوایل زندگی آنها اهمیت دارند عبارت‌اند از: خانواده، گروه همسالان و محیط مربوط به دوران کودکی (فردی،۲۰۰۹). خانواده‌ها در سراسر جهان مسئول اصلی برآورده ساختن نیازهای جسمی کودکان، پرورش آنها، و اجتماعی ساختن آنها هستند (ترنبال، ترنبال، اروین، و سوداک[1]، ۲۰۰۶). اعضای خانواده وابستگی طولانی مدتی با کودکان دارند و آنها را به گذشته و همچنین آینده‌شان پیوند می‌دهند (گونزالز–منا و اِیر[2]، ۲۰۰۹). پدر و مادر و گاهی اوقات پدر بزرگ و مادر بزرگها، عمه‌ها و عموها یا برادران و خواهران نخستین معلمان کودکان هستند. آنها برای کودکان نخستین روابط اجتماعی، مدلهای رفتاری و نقشی، چارچوبی از ارزشها و باورها و محرکهای ذهنی را فراهم می‌کنند. نگرشهای اولیه نسبت به جامعه‌ای که کودکان با آن روبه‌رو هستند در خانواده شکل می‌گیرد. این کارکردها از طریق آموزش مستقیم و غیرمستقیم، از راههای سازنده و گاهی مخرب، با موفقیت کمتر یا بیشتر اتفاق می‌افتند. افزون براین، خانواده بسیاری از تأثیرات محیطی را هدایت می‌کند. مثلاً خانواده‌ها سبب می‌شوند که کودکان به منابع اقتصادی دسترسی پیدا کنند و آداب و رسوم گروههای فرهنگی را یاد بگیرند. اعضای خانواده مراقبتهای خارج از خانه را برنامه‌ریزی می‌کنند و در آغاز کودکانشان را به مدرسه می‌فرستند و فرصتهای تعامل کودکان با همسالان و جامعه بزرگ‌تر را سازماندهی می‌کنند (گروسک و داویدوف[3]، ۲۰۰۸). فرونز[4] نیز (۲۰۱۶) با جمع بندی نظرات چندین مؤلف می‌نویسد: "اجتماعی شدن اولیه در دوران کودکی رخ می‌دهد و عامل اصلی اجتماعی شدن خانواده و در مرحله نخست والدین، به ویژه مادر است (پارسونز و بیلز[5]، ۱۹۵۶؛ به نقل از فرونز، ۲۰۱۶). درزمینه اهمیت رشد مهارتهای اجتماعی در دوره ابتدایی دیویس و کاولز[6] (۱۹۸۹) معتقدند کودکانی که در مهارتهای اجتماعی در این دوره دچار مشکل می‌شوند، اغلب با مشکلات یادگیری و رفتاری مواجه می‌شوند و چنانچه نقص در مهارتهای اجتماعی پایدار بماند در دراز مدت فرد را با مشکلاتی مانند چرخه‌های شکست، طرد شدن از سوی همسالان، کاهش خودکارآمدی و مشکلات سازگاری در بزرگسالی مواجه می‌سازد.

1. Turnbull, H.R., Turnbull, E.J., Erwin, & Soodak
2. Gonzalez-Mena & Eyer
3. Davidov
4. Frønes
5. Parsons & Bales
6. Davis & Cowles

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

نتایج پژوهشهای انجام‌شده به اهمیت نقش والدین در کسب مهارتهای اجتماعی کودکان اشاره دارد و نشان می‌دهد که آگاهی و میزان سواد والدین درباره تربیت اجتماعی فرزندان در تغییر دادن نگرش ایشان و تربیت اجتماعی دانش‌آموزان مؤثر است (طالب‌زاده نوبریان و همکاران، ۱۳۹۱؛ وحیدا، جهانبخش و فرنیا، ۱۳۹۱). این آموزشها بر روابط با همسالان و سازگاری در دوران تحصیلی تأثیر می‌گذارند (شکوهی‌یکتا و همکاران، ۱۳۹۱) و کیفیت دوستی در دانش‌آموزان دارای مشکل برقراری روابط با همگنان را بهبود می‌بخشند (امیری و همکاران، ۱۳۹۱). حسینیان (۱۳۹۲) براساس نتایج پژوهش خود اظهار می‌دارد که آگاهی و آموزش مادران بر سلامت روانی و سازگاری اجتماعی فرزندان مؤثر است. بر این اساس افزایش آگاهیهای تربیتی والدین می‌تواند تأثیری معنادار در تربیت جسمانی، عاطفی، شناختی و اجتماعی داشته باشد. آموزش والدین روشی مؤثر بر اصلاح رفتارهای مخرب و سلوک دانش‌آموزان است و می‌توان این روش درمانی را برای کاهش میزان اضطراب و رفتارهای ضداجتماعی کودکان و افزایش سازگاری و کاهش مشکلات با همسالان مورد استفاده قرار داد (زینالی، خانجانی و سهرابی، ۱۳۹۴). نتایج مطالعات نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزش رفتاری والدین به منزلهٔ نخستین راهبرد پیشگیرانه برای درمان کودکان دارای مشکلات رفتاری معرفی می‌شوند و بهره‌گیری از این راهبرد در حال افزایش است. بنابراین بسیاری از مسائل و مشکلات رفتاری دانش‌آموزان را می‌توان با بهره‌گیری از آموزش والدین برطرف کرد یا کاهش داد (بلالی و آقایوسفی، ۱۳۹۰). والدین برای کسب موفقیت در این زمینه باید ویژگیهای فرزندان خود را سنین مختلف بشناسند و رابطه درستی با آنان برقرار کنند و نیز باید اطلاعات و دانش لازم را کسب کنند. هرقدر والدین نسبت به نقشها، وظایف و مسئولیتهای خود بیشتر آگاهی داشته باشند، با مشکلات کمتری روبه‌رو می‌شوند و بهتر می‌توانند با فرزندانشان رابطه برقرار کنند، زیرا ناآگاهی آنان موجب برخورد نامناسب با فرزندانشان در مواجهه با مسائل تربیت اجتماعی می‌شود و گاهی صدماتی جبران‌ناپذیر بر فرآیند اجتماعی شدن آنان در پی دارد. بنابراین در تدارک آموزش خانواده باید به‌طور مستمر تغییراتی داد تا این آموزش بتواند برآورده کنندهٔ نیازها و علایق والد امروزی باشد (علیزاده، ۱۳۸۰؛ شماعی زاده و احمدی، ۱۳۸۷؛ حسینیان، ۱۳۹۲؛ حکیم زاده و همکاران، ۱۳۹۳). لیکن ارائه برنامه‌های آموزشی بدون مشخص کردن نوع آموزش مورد نیاز برای تهیه محتوای مناسب میسر نیست (رمضانخوانی،۱۳۹۲) و تعیین نیازهای آموزشی نخستین گام در برنامه‌ریزی آموزشی و تضمین اثربخشی کارکرد آموزش و بهسازی است و اگر به درستی انجام شود مبنایی عینی برای برنامه‌ریزی به منزلهٔ نقشه اثربخشی فراهم خواهدشد (بازرگان،۱۳۸۰).

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

درزمینه شناسایی نیازهای آموزشی والدین پژوهشهای اندکی آن هم در مقطع متوسطه انجام شده است که به پژوهشهای عصاره و نصری (۱۳۸۴)، حکیم زاده و همکاران (۱۳۹۳) و مظاهری (۱۳۹۳) می‌توان اشاره داشت. نتایج هر سه پژوهش پرداختن به تربیت اجتماعی دانش آموزان را به‌مثابه یکی از مهم‌ترین نیازهای والدین ذکر کرده‌اند. با توجه به اینکه افزایش سطح تواناییها و مهارتهای خانواده در ایفای نقش تربیتی متناسب با اقتضائات جامعه اسلامی جزو مطالبات تحول بنیادین آموزش و پرورش (راهکار ۴ سندتحول بنیادین آموزش و پرورش، ۱۳۹۰) است و پژوهشهای اخیر به طور کلی در مقطع متوسطه بوده و در مقطع ابتدایی و سطح ملی انجام نشده است و همچنین با توجه به این امر که این موضوع یکی از اولویتهای پژوهشی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش در سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ اعلام شده است، لذا این مطالعه با هدف شناسایی نیازهای والدین دانش آموزان دوره ابتدایی در زمینه تربیت اجتماعی انجام شده است و درنظر دارد به سؤالهای زیر پاسخ دهد:

۱. ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی کدام است؟
۲. نیازهای آموزشی والدین دورهٔ ابتدایی با توجه به ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی از دیدگاه مدیران، معلمان و والدین دوره ابتدایی کدام است؟
۳. ترتیب نیازهای اولویت دار با توجه به ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی از دیدگاه مدیران، معلمان و والدین دوره ابتدایی چگونه است؟
۴. چه تفاوتی میان دیدگاههای مدیران، معلمان و والدین دانش‌آموزان دورهٔ ابتدایی در ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی وجود دارد؟

روش پژوهش

روش پژوهش در این مطالعه، ترکیبی[1] و از نوع اکتشافی است. رویکرد ترکیبی از نظر نوع داده‌ها در زمرهٔ روشهای کمّی[2] و روشهای کیفی[3] قرار دارد و در آن به صورت توأمان از هر دو روش استفاده می‌شود. در طرح ترکیبی اکتشافی ابتدا داده‌های کیفی گردآوری می‌شود. داده‌های این بخش مقدمه انجام بخش کمّی هستند (کرسول و پلانوکلارک[4]، ۱۳۹۰). روش پژوهش در بخش کیفی از نوع تحلیل محتوای کیفی استقرایی است (تبریزی،۱۳۹۳). ابزار گردآوری اطلاعات مورد نیاز در مرحله کیفی اسناد و مدارک علمی- پژوهشی و مصاحبه باز است. در تحلیل محتوای کیفی

1. Mix Method
2. Quantitative Methods
3. Qualitative Methods
4. Creswell & Plano Clark

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

ابتدا محتوای متون و اسناد علمی تحلیل و طبقه بندی شد و با ۱۵ نفر از کارشناسان خبره سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و اعضای هیأت علمی دانشگاهها در رشته‌های مرتبط در حوزه تربیت اجتماعی که به صورت هدفمند انتخاب شده بودند، مصاحبه باز تا رسیدن به حد اشباع ادامه یافت. پس از پیاده کردن همهٔ مصاحبه‌ها در مرحله اول، تمام مفاهیم مطرح شده از سوی افراد مورد مصاحبه به صورت کد باز استخراج، سپس با توجه به قرابت این مفاهیم، کدهای باز در مقولاتی به عنوان کدهای محوری دسته‌بندی شدند و در نهایت کد انتخابی از کدهای محوری احصاء شد. این طبقه‌بندی بار دیگر با طبقه‌بندی حاصل از بررسی اسناد و متون تحلیل و طبقه‌بندی نهایی ارائه و در اختیار مصاحبه شوندگان قرار گرفت و پس از اخذ نظرات آنان و انجام دادن اصلاحات لازم آماده شد. جدول شماره ۱ نمونه‌ای از کدگذاری باز را براساس قسمتی از یک مصاحبه نشان می‌دهد.

جدول ۱: یک نمونه کدگذاری بر اساس بخشی از یک مصاحبه

کد انتخابی	کد محوری	کد باز	نقل قول یک صاحب نظر
مهارتهای شهروندی	رسانه‌ها	آشنایی با نقش رسانه‌ها(تلویزیون، موبایل و فضای مجازی در تربیت و روشهای استفاده مفید فرزندان از آنها	والدین لازم است دربارهٔ رسانه‌ها به ویژه دنیای دیجیتالی و فضای مجازی اطلاعات لازم را داشته باشند و بتوانند روشهای استفاده از آن و نیزتهدیدهای آن را بشناسند. با ارائه آموزشهای لازم والدین می‌توانند با فرزندان خود در این زمینه ارتباطی مؤثر برقرار ... و آنان را به درستی هدایت کنند ...

در این پژوهش به منظور تعیین روایی و بررسی صحت یافته‌ها از روش مثلث‌سازی (سه‌سویه‌نگری) منابع داده‌ها یعنی بررسی و بازبینی مطالب ارائه شده از سوی صاحب‌نظران (مصاحبه‌شوندگان)، بازنگری منابع مورد مطالعه و درنهایت بازنگری مجدد نظرات صاحب‌نظران استفاده شده است. هدف مثلث‌سازی غلبه بر سوگیری‌های ذاتی است که ناشی از به کارگرفتن یک منبع، یک روش، یک مشاهده‌گر یا یک تئوری در مطالعات است (کرسول، ۱۳۹۶). به این معنا که در مصاحبه‌های انجام شده، برای افزایش روایی پژوهش، پس از اتمام توضیحات مصاحبه‌شوندگان در مورد سؤالهای مطرح شده، برداشت پژوهشگر از توضیحات مصاحبه‌شونده بیان می‌شد تا با تأیید مصاحبه شونده، درستی آنها مورد تأیید قرار گیرد. البته در طول فرآیند مصاحبه به منظور رفع ابهام و تأیید صحت دریافتهای پژوهشگر سؤالاتی دربارهٔ منظور مصاحبه شونده پرسیده می‌شد. یافته‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها، تا حد زیادی مطالب مطروحه در ادبیات و مبانی نظری مورد مطالعه را در هریک از حوزه‌ها دربر داشت که این خود نشان از روایی این پژوهش است. در مرحله نهایی طبقه‌بندی حاصل از نتایج کدگذاری انجام شده و تحلیل متون و مبانی نظری

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

به شماری از شرکت کنندگان به منظور تأیید درستی نتایج ارائه و براساس آن اصلاحات مورد نظر اعمال شد.

سپس فهرستی از نیازها در قالب پرسشنامه طراحی و نظرات شماری از افراد موردمصاحبه اخذ و اصلاحات لازم انجام شد و در نهایت با استفاده از نظرات اساتید و مشاوران موضوعی نهایی شد. پرسشنامه اولیه به صورت آزمایشی روی ۳۰ نفر از نمونه پژوهش اجرا و ابهامات احتمالی در سؤالات مشخص و برطرف شد. همچنین تحلیل عاملی روی سؤالات پرسشنامه انجام شد.

برای انجام دادن تحلیل عاملی ابتدا آزمون کفایت نمونه‌گیری[1] برای حصول اطمینان از کفایت حجم نمونه محاسبه شد. سپس ازآنجاکه همبستگی میان پرسشهای آزمون زیربنای تحلیل عوامل است، برای مشخص شدن اینکه همبستگی میان متغیرها برابر صفر نیست از آزمون کرویت بارتلت استفاده شده که نتایج آن در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: آزمون کایزر-میر-اولکین و بارتلت

مقیاس کفایت نمونه‌گیری کایزر-میر- الکین		۰/۹۸۱
آزمون کرویت بارتلت	مقدار خی دو	۸۷۳۳۴/۰۰۶
	درجه آزادی	۲۵۳
	سطح معناداری	۰/۰۰۱

براساس جدول شماره ۲ در پژوهش حاضر مقدار KMO نشانگر کفایت نمونه انتخاب شده است. همچنین آزمون کرویت بارتلت برابر با ۸۷۳۳۴ و $p<0.001$ است بنابراین مقدار محاسبه شده معنادار است و نشان می‌دهد که همبستگی دادها در جامعه صفر نیست.

در این تحلیل با استفاده از مدل عامل‌یابی مؤلفه‌های محوری و با استفاده از چرخش ابلیمین ۴ عامل به دست آمد که بار عاملی بالاتر از ۰/۳ داشتند. جدول شماره ۳ ارزش ویژه، درصد واریانس تبیین شده و درصد واریانس تجمعی هر عامل را نشان می‌دهد.

جدول ۳: واریانس کل تبیین شده

عاملها	مجموع مجذور بارهای استخراج شده		
	کل	درصد واریانس تبیین شده	درصد واریانس تجمعی
۱	۱۳/۹۱۱	۶۰/۴۸۲	۶۰/۴۸۲
۲	۰/۸۱۹	۳/۵۵۹	۶۴/۰۴۱
۳	۰/۳۹۵	۱/۷۱۶	۶۵/۷۵۷
۴	۰/۳۱	۱/۳۵۳	۶۷/۱۱۰

براساس جدول شماره ۳ این سه عامل روی هم ۶۷/۱۱ درصد واریانس کل را تبیین می‌کنند.

1. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

پرسشنامه نهایی در ۴ بعد و ۱۱ نشانگر و ۲۳ گویه طراحی و میان نمونه توزیع، گردآوری و تجزیه تحلیل نهایی شد. برای بررسی میزان همسانی درونی پرسشنامه از ضریب پایایی آلفای کرونباخ استفاده شده که در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای ابعاد پرسشنامه

ابعاد	تعدادگویه	ضریب آلفا
شناخت ویژگیهای کودکان	۴	۰/۸۶
مهارتهای فردی	۷	۰/۹۲۶
مهارتهای میان- فردی	۳	۰/۸۷۱
مهارتهای شهروندی	۹	۰/۹۳۳
کل	۲۳	۰/۹۷۲

در بخش کمّی، این مطالعه از نوع پیمایشی[1] و در زمره روشهای پژوهش غیرآزمایشی[2] قرار می‌گیرد (سرمد، بازرگان و حجازی، ۱۳۹۱) و از نظر هدف، از نوع پژوهش کاربردی[3] است. جامعه آماری این تحقیق را در بخش کمّی مدیران، معلمان و والدین دانش آموزان مدارس ابتدایی کشور تشکیل می‌دهند. روش نمونه‌گیری در بخش کمّی روش نمونه‌گیری خوشه ای چند مرحله‌ای بوده است. ابتدا برحسب موقعیت جغرافیایی کشور به پنج منطقه شمال، جنوب، مرکز، شرق و غرب تقسیم و سپس از هر منطقه ۲ استان انتخاب شد. بر این اساس ۱۰ استان تهران، قزوین، گیلان، آذربایجان‌غربی، خراسان‌جنوبی، هرمزگان، فارس، لرستان، کهگیلویه و بویراحمد و اصفهان انتخاب شدند. در هر استان ۳ منطقه و از مناطق انتخاب شده ۱۰ مدرسه ابتدایی به صورت تصادفی و به تفکیک جنسیت (۵ مدرسه دخترانه و ۵ مدرسه پسرانه) انتخاب شدند. از هر مدرسه منتخب ۶ معلم از هر پایه و در هر پایه ۲ نفر از اولیای دانش‌آموزان دارای حداقل مدرک دیپلم انتخاب شدند. بنابراین با توجه به انتخاب ۱۰ استان، ۳۰۰ مدیر، ۱۸۰۰ معلم و ۳۶۰۰ ولی دانش‌آموز، نمونه این پژوهش بوده‌اند.

به منظور پاسخگویی به سؤال ۱ از روش تحلیل محتوای کیفی و برای پاسخگویی به سؤالهای کمّی از روشهای آمار توصیفی مانند میانگین و روشهای آمار استنباطی با توجه به نرمال نبودن توزیع داده‌ها از آزمونهای خی‌دو، کروسکال والیس و آزمون یومن ویتنی برای مقایسه دو به دو استفاده شده است.

1. Survey
2. Non-experimental
3. Applied Research

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

یافته‌های پژوهش

سؤال ۱: ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی کدام اند؟

به منظور پاسخ به سؤال اول پژوهش نتایج حاصل از مصاحبه‌های انجام شده و تحلیل اسناد و پژوهشهای انجام شده، تلفیق و پس از کسب روایی و اعتبار، ابعاد، نشانگرها و گویه‌های تربیت اجتماعی شناسایی شدند. این نشانگرها با توجه به قرابت معنایی در چهار بعد شناخت ویژگیهای کودکان، با سه نشانگر (رفتار متناسب با سن دانش آموز، برقراری ارتباط با سازمانهای اجتماعی، خود پنداره/هویت)، مهارتهای فردی با سه نشانگر (مهارتهای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، مهارتهای تفکر، مهارتهای زبانی)، مهارتهای میان- فردی با یک نشانگر (مهارت ارتباط با دیگران) و بعد مهارتهای شهروندی با چهار نشانگر (رسانه، ارزشها، مهارتهای اجتماعی، احترام به تنوع و گوناگونی) طبقه بندی شدند. جدول شماره ۵ ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی را همراه با نتایج تحلیل عاملی نشان می‌دهد. عامل اول با پرسشهایی همبسته است که نیازهای آموزشی والدین در حوزه مهارتهای میان- فردی کودکان را نشان می‌دهد. عامل دوم با سؤالهایی همبسته است که نیازهای آموزشی والدین را در حوزه مهارتهای شهروندی می‌سنجد و عامل سوم با سؤالهایی همبسته است که نیازهای آموزشی والدین را در حوزه شناخت ویژگیهای کودکان می‌سنجد و در نهایت عامل چهارم نیازهای آموزشی والدین را در حوزهٔ مهارتهای فردی کودکان نشان می‌دهد.

جدول ۵: ابعاد و نشانگرها و گویه های تربیت اجتماعی

ابعاد	نشانگر	گویه	عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴
شناخت ویژگیهای کودکان	رفتار متناسب با سن دانش آموز	آشنایی با ویژگیهای رشد جسمی فرزندان و نقشها و وظایف جنسیتی			۰/۵۵۸	
	برقراری ارتباط با سازمانهای اجتماعی	آشنایی با مراکز و سازمانهای اجتماعی مرتبط با مسائل اجتماعی فرزندان			۰/۶۴۰	
	خودپنداره/هویت	آشنایی با روشهای پرورش هویت و شخصیت فرزندان			۰/۸۳۷	
		آشنایی با روشهای ایجاد اعتماد به نفس و تقویت اراده فرزندان			۰/۶۴۱	
مهارتهای فردی	مهارتهای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری	آشنایی با مهارتهای برنامه‌ریزی، حل مسئله، تصمیم‌گیری				۰/۶۱۵
		آشنایی با مهارتهای حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات، پذیرش ایده‌های دیگران				۰/۵۶۷
	مهارتهای تفکر	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای استدلال کردن، نقد کردن، پذیرش نقد				۰/۵۵۵
		آشنایی با روشهای پرورش بحث و گفتگو در مورد ارزشها و هنجارهای اخلاقی و اجتماعی				۰/۷۶۰

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

	مهارتهای زبانی	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای زبانی (گفتاری و بدنی)				۰/۹۳۰
		آشنایی با روشهای پرورش مسئولیت پذیری، نظم اجتماعی و فردی				۰/۶۲۵
		آشنایی با روشهای پرورش مهارت دفاع از حقوق خود				۰/۴۸۷
مهارتهای میان- فردی	مهارت ارتباط با دیگران	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای مکالمه با همسالان، اعضای مدرسه و افراد خانواده و فامیل	۰/۳۴۸			
		آشنایی با روشهای دوست‌یابی و حل مشکل با همسالان بدون رفتارهای تهاجمی	۰/۳۸۰			
		آشنایی با روشهای تعاون و همکاری در مدرسه، دوست داشتن دیگران، کمک به دوستان و انجام کارهای تیمی	۰/۳۹۵			
مهارتهای شهروندی	رسانه	آشنایی با نقش رسانه‌ها در تربیت و روشهای استفاده مفید فرزندان از آنها		۰/۳۵۶		
	ارزشها	آشنایی با روشهای پرورش ارزشها در فرزندان مانند صداقت، عدالت و احترام		۰/۳۷۲		
	مهارتهای اجتماعی	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای دوستی با محیط زیست		۰/۵۴۴		
		آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای اقتصادی مانند ارزش و اهمیت کار...		۰/۵۶۹		
		آشنایی با روشهای برقراری ارتباط با جامعه مانند شرکت درتشکلها ...		۰/۸۵۰		
		آشنایی با روشهای آموزش در مورد مکانهای مخاطره آمیز		۰/۵۵۱		
	احترام به تنوع و گوناگونی	آشنایی با روشهای پرورش اخلاق اجتماعی، پذیرش تفاوتها، قومیتها و ملیتها، مذاهب و احترام به آنها		۰/۷۴۵		
		آشنایی با روشهای پرورش ارزش گذاشتن به خانواده و اعتقادات مذهبی		۰/۶۹۱		
		آشنایی با روشهای شرکت فعال در انتخابات و رأی گیری و مشارکت فعال در خانه و مدرسه		۰/۸۰۵		

با توجه به نتایج جدول ۶ همبستگی درونی بین عاملهای پژوهشی بالا، مثبت و معنادار است.

جدول ۶: ماتریس همبستگی عاملها

عامل	۱	۲	۳	۴
۱	۱/۰۰۰	۰/۳۷۵	۰/۴۶۴	۰/۵۱۰
۲	۰/۳۷۵	۱/۰۰۰	۰/۷۵۴	۰/۷۲۸
۳	۰/۴۶۴	۰/۷۵۴	۱/۰۰۰	۰/۸۲۲
۴	۰/۵۱۰	۰/۷۲۸	۰/۸۲۲	۱/۰۰۰

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

سؤال ۲: نیازهای آموزشی والدین دانش آموزان دوره ابتدایی در زمینه تربیت اجتماعی، از دیدگاه مدیران، معلمان و والدین دوره ابتدایی کدام اند؟

جدول ۷: نیازهای آموزشی والدین دانش آموزان دوره ابتدایی از دیدگاه مدیران، معلمان و والدین در هریک از گویه‌ها، نشانگرها و ابعاد

		نیازهای آموزشی والدین در زمینه تربیت اجتماعی		تعداد	میانگین	خطای استاندارد	خطای استاندارد میانگین	خی‌دو گویه‌ها	خی‌دو نشانگرها	خی‌دو ابعاد
								درجه آزادی = ۴		
شناخت ویژگیهای کودکان	رفتار متناسب با سن دانش آموز	آشنایی با روشهای تربیت اجتماعی با توجه به ویژگیهای رشد جسمی و جنسیتی فرزندان	مدیر	۲۷۱	۴/۷۱	۰/۶۶	۰/۰۴	۶۰۳/۵۲	۹۷۸۵/۶۶	۳۶۳۲۸/۲۱
			معلمان	۱۵۸۷	۴/۷۳	۰/۶۵	۰/۰۲	۳۷۵۲/۱۸		
			والدین	۲۹۴۵	۴/۵۹	۰/۸۱	۰/۰۱	۵۴۶۸/۶۹		
			کل	۴۸۰۳	۴/۶۴	۰/۷۶	۰/۰۱	۹۷۸۵/۶۷		
	برقراری ارتباط با سازمانهای اجتماعی	آشنایی با مراکز و سازمانهای اجتماعی مرتبط با مسائل اجتماعی و روانی فرزندان	مدیر	۲۷۱	۴/۵۳	۰/۷۸	۰/۰۵	۴۲۲/۱۶	۶۹۲۴/۱۱	
			معلمان	۱۵۸۷	۴/۵۰	۰/۸۸	۰/۰۲	۲۴۸۷/۶۴		
			والدین	۲۹۲۲	۴/۴۱	۰/۹۷	۰/۰۲	۴۰۲۲/۸۸		
			کل	۴۷۸۰	۴/۴۵	۰/۹۳	۰/۰۱	۶۹۲۴/۱۲		
	خودپنداره /هویت	آشنایی با روشهای پرورش هویت و شخصیت فرزندان	مدیر	۲۷۲	۴/۶۱	۰/۶۹	۰/۰۴	۳۳۵/۲۱	۱۹۸۴۵	
			معلمان	۱۵۸۸	۴/۶۲	۰/۷۵	۰/۰۲	۳۰۷۲/۲۶		
			والدین	۲۹۶۲	۴/۵۳	۰/۸۸	۰/۰۲	۵۰۸۶/۴۵		
			کل	۴۸۲۲	۴/۵۶	۰/۸۳	۰/۰۱	۸۶۳۶/۱۳		
		آشنایی با روشهای ایجاد اعتماد به نفس و تقویت اراده فرزندان	مدیر	۲۷۱	۴/۷۶	۰/۵۷	۰/۰۳	۴۷۵/۳۲		
			معلمان	۱۵۸۹	۴/۷۴	۰/۶۳	۰/۰۲	۳۸۵۰/۸۸		
			والدین	۲۹۶۵	۴/۶۹	۰/۷۳	۰/۰۱	۶۸۱۳/۳۳		
			کل	۴۸۲۵	۴/۷۱	۰/۶۹	۰/۰۱	۱۱۳۲۱/۲۶		
مهارتهای فردی	مهارتهای برنامه ریزی و تصمیم گیری	آشنایی با مهارتهای برنامه ریزی، حل مساله، تصمیم‌گیری	مدیر	۲۶۹	۴/۶۸	۰/۶۵	۰/۰۴	۵۶۲/۴۳	۱۸۳۶۸/۵۶	۶۸۴۸۰/۷۹
			معلمان	۱۵۷۹	۴/۷۱	۰/۶۴	۰/۰۲	۳۴۷۴/۹۹		
			والدین	۲۹۴۲	۴/۶۲	۰/۸۰	۰/۰۱	۵۸۷۳/۵۰		
			کل	۴۷۹۰	۴/۶۵	۰/۷۴	۰/۰۱	۹۹۰۴/۲۹		
		آشنایی با مهارتهای حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات	مدیر	۲۷۱	۴/۶۵	۰/۶۷	۰/۰۴	۵۲۰/۳۱		
			معلمان	۱۵۸۵	۴/۶۲	۰/۷۶	۰/۰۲	۳۰۱۴/۶۴		
			والدین	۲۹۶۶	۴/۵۱	۰/۹۰	۰/۰۲	۴۹۷۶/۴۳		
			کل	۴۸۲۲	۴/۵۶	۰/۸۴	۰/۰۱	۸۴۹۸/۱۸		
	مهارتهای تفکر	آشنایی با روشهای پرورش مهارت استدلال کردن، نقد کردن، پذیرش نقد	مدیر	۲۷۲	۴/۷۶	۰/۵۱	۰/۰۳	۴۵۴/۷۹	۱۹۳۲۳/۶۶	
			معلمان	۱۵۸۳	۴/۷۴	۰/۶۴	۰/۰۲	۳۸۱۱/۶۴		
			والدین	۲۹۶۲	۴/۶۲	۰/۸۰	۰/۰۱	۵۹۵۹/۴۶		
			کل	۴۸۱۷	۴/۶۶	۰/۷۴	۰/۰۱	۱۰۳۸۳/۶۱		
		آشنایی با روشهای پرورش بحث و گفتگو در مدرسه	مدیر	۲۷۲	۴/۶۷	۰/۶۳	۰/۰۴	۳۸۰/۲۱		
			معلمان	۱۵۸۳	۴/۶۵	۰/۷۳	۰/۰۲	۳۲۸۰/۲۱		

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

		و خانواده	والدین	۲۹۵۵	۴/۵۶	۰/۸۲	۰/۰۲	۵۱۷۰/۷۷	
			کل	۴۸۱۰	۴/۶۰	۰/۷۹	۰/۰۱	۸۹۷۵/۹۶	
	مهارتهای زبانی	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای زبانی (گفتاری و بدنی)	مدیر	۲۷۳	۴/۷۴	۰/۵۵	۰/۰۳	۴۳۷/۹۰	۳۰۸۳۸/۷۴
			معلمان	۱۵۸۶	۴/۷۴	۰/۶۳	۰/۰۲	۳۷۹۰/۶۴	
			والدین	۲۹۶۴	۴/۶۵	۰/۷۷	۰/۰۱	۶۲۸۳/۰۴	
			کل	۴۸۲۳	۴/۶۸	۰/۷۲	۰/۰۱	۱۰۶۷۷/۷۵	
		آشنایی با روشهای پرورش مسئولیت پذیری، نظم اجتماعی	مدیر	۲۷۳	۴/۷۳	۰/۵۹	۰/۰۴	۴۳۶/۴۷	
			معلمان	۱۵۸۹	۴/۷۵	۰/۶۲	۰/۰۲	۳۹۶۸/۸۱	
			والدین	۲۹۴۵	۴/۶۴	۰/۷۵	۰/۰۱	۶۰۰۰/۹۵	
			کل	۴۸۰۷	۴/۶۸	۰/۷۰	۰/۰۱	۱۰۵۵۲/۱۰	
		آشنایی با روشهای پرورش مهارت دفاع ازحقوق خود	مدیر	۲۷۱	۴/۶۴	۰/۶۸	۰/۰۴	۴۳۶/۴۷	
			معلمان	۱۵۸۱	۴/۶۶	۰/۷۱	۰/۰۲	۳۲۹۴/۹۴	
			والدین	۲۹۲۷	۴/۶۱	۰/۸۲	۰/۰۲	۵۸۲۷/۱۵	
			کل	۴۷۷۹	۴/۶۳	۰/۷۸	۰/۰۱	۹۶۲۲/۳۴	
مهارتهای میان- فردی	مهارت ارتباط با دیگران	آشنایی باروشهای پرورش مهارتهای ارتباط با همسالان، اعضای مدرسه و افراد خانواده و فامیل	مدیر	۲۷۲	۴/۷۴	۰/۵۶	۰/۰۳	۴۴۴/۳۸	۳۰۵۰۳/۲۵
			معلمان	۱۵۸۳	۴/۷۳	۰/۶۵	۰/۰۲	۳۷۷۶/۴۹	
			والدین	۲۹۶۵	۴/۶۴	۰/۷۸	۰/۰۱	۶۲۲۳/۸۲	
			کل	۴۸۲۰	۴/۶۷	۰/۷۳	۰/۰۱	۱۰۶۱۱/۹۳	
		آشنایی با روشهای دوست‌یابی و حل مشکل با همسالان بدون رفتارهای تهاجمی	مدیر	۲۷۲	۴/۷۳	۰/۶۰	۰/۰۴	۴۴۳/۶۸	
			معلمان	۱۵۸۹	۴/۷۴	۰/۶۳	۰/۰۲	۳۸۵۳/۳۳	
			والدین	۲۹۶۱	۴/۶۱	۰/۸۲	۰/۰۲	۵۹۶۳/۹۹	
			کل	۴۸۱۹	۴/۶۶	۰/۷۵	۰/۰۱	۱۰۴۱۶/۲۸	
		آشنایی با روشهای تعاون و همکاری در مدرسه و انجام کارهای تیمی	مدیر	۲۷۳	۴/۷۴	۰/۵۷	۰/۰۳	۴۳۷/۷۳	
			معلمان	۱۵۷۹	۴/۷۱	۰/۶۴	۰/۰۲	۳۵۸۱/۵۳	
			والدین	۲۹۳۱	۴/۵۷	۰/۸۲	۰/۰۲	۵۳۳۳/۴۰	
			کل	۴۷۸۳	۴/۶۳	۰/۷۶	۰/۰۱	۹۴۹۸/۶۳	
مهارتهای شهروندی	رسانه	آشنایی با نقش رسانه‌ها در تربیت و روشهای استفاده مفید فرزندان از آنها	مدیر	۲۷۳	۴/۷۲	۰/۶۱	۰/۰۴	۶۱۲/۳۷	۹۴۴۸/۵
			معلمان	۱۵۸۷	۴/۷۰	۰/۷۰	۰/۰۲	۳۵۷۰/۱۴	
			والدین	۲۹۶۲	۴/۵۴	۰/۸۹	۰/۰۲	۵۲۹۸/۱۶	
			کل	۴۸۲۲	۴/۶۰	۰/۸۲	۰/۰۱	۹۴۴۸/۵۰	
	ارزشها	آشنایی با روشهای پرورش ارزشها در فرزندان مانند صداقت، عدالت و احترام	مدیر	۲۷۱	۴/۸۰	۰/۵۳	۰/۰۳	۵۳۶/۱۰	۱۰۹۳۸/۶۲
			معلمان	۱۵۸۷	۴/۷۶	۰/۶۱	۰/۰۲	۴۰۰۵/۷۴	
			والدین	۲۹۵۲	۴/۶۵	۰/۷۶	۰/۰۱	۶۲۲۳/۷۲	
			کل	۴۸۱۰	۴/۶۹	۰/۷۰	۰/۰۱	۱۰۹۳۸/۶۲	
	مهارتهای اجتماعی	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای دوستی با محیط زیست	مدیر	۲۶۹	۴/۷۴	۰/۵۹	۰/۰۴	۶۳۵/۸۱	۳۳۳۹/۲۹
			معلمان	۱۵۷۲	۴/۷۱	۰/۶۴	۰/۰۲	۳۴۴۹/۶۹	
			والدین	۲۹۳۸	۴/۵۵	۰/۸۵	۰/۰۲	۵۰۸۹/۱۷	
			کل	۴۷۷۹	۴/۶۱	۰/۷۷	۰/۰۱	۹۱۳۶/۱۴	
		آشنایی با روشهای پرورش	مدیر	۲۷۲	۴/۶۲	۰/۶۷	۰/۰۴	۳۳۹/۰۳	

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

		مهارتهای اقتصادی	معلمان	۱۵۸۰	۴/۶۱	۰/۷۴	۰/۰۲	۲۹۶۱/۵۱	
			والدین	۲۹۶۲	۴/۵۳	۰/۸۷	۰/۰۲	۵۰۷۸/۵۳	
			کل	۴۸۱۴	۴/۵۶	۰/۸۲	۰/۰۱	۸۵۲۵/۸۰	
		آشنایی با روشهای برقراری ارتباط با جامعه مانند شرکت در تشکلهای محله‌ای و مذهبی	مدیر	۲۷۲	۴/۶۱	۰/۶۷	۰/۰۴	۳۱۵/۶۸	
			معلمان	۱۵۸۸	۴/۵۱	۰/۸۴	۰/۰۲	۲۴۶۸/۶۳	
			والدین	۲۹۵۱	۴/۴۴	۰/۹۳	۰/۰۲	۴۲۳۹/۰۶	
			کل	۴۸۱۱	۴/۴۸	۰/۸۹	۰/۰۱	۷۱۵۹/۲۶	
		آشنایی با روشهای آموزش در مورد مکانهای مخاطره آمیز	مدیر	۲۷۱	۴/۷۰	۰/۶۱	۰/۰۴	۴۱۲/۴۴	
			معلمان	۱۵۹۱	۴/۶۳	۰/۷۵	۰/۰۲	۳۱۵۲/۶۲	
			والدین	۲۹۳۶	۴/۵۱	۰/۹۰	۰/۰۲	۴۸۹۲/۰۹	
			کل	۴۷۹۸	۴/۵۶	۰/۸۴	۰/۰۱	۸۶۰۷/۷۶	
	احترام به تنوع و گوناگونی	آشنایی با روشهای پرورش اخلاق اجتماعی، پذیرش تفاوتها، قومیتها و مذاهب و احترام به آنها	مدیر	۲۷۳	۴/۶۶	۰/۶۶	۰/۰۴	۵۳۴/۱۶	۲۵۳۰۰/۳۷
			معلمان	۱۵۸۸	۴/۶۰	۰/۷۸	۰/۰۲	۲۹۳۲/۵۷	
			والدین	۲۹۵۶	۴/۵۰	۰/۸۹	۰/۰۲	۴۷۳۱/۸۴	
			کل	۴۸۱۷	۴/۵۴	۰/۸۴	۰/۰۱	۸۱۸۳/۶۴	
		آشنایی با روشهای پرورش ارزش گذاشتن به خانواده، و اعتقادات مذهبی فرهنگی ملی	مدیر	۲۷۳	۴/۷۵	۰/۵۶	۰/۰۳	۴۵۲/۷۶	
			معلمان	۱۵۹۰	۴/۷۲	۰/۶۵	۰/۰۲	۳۶۵۳/۴۰	
			والدین	۲۹۵۹	۴/۶۲	۰/۷۹	۰/۰۱	۵۸۶۷/۲۸	
			کل	۴۸۲۲	۴/۶۶	۰/۷۳	۰/۰۱	۱۰۱۳۹/۱۲	
		آشنایی با روشهای شرکت فعال در انتخابات و رأی‌گیری	مدیر	۲۷۳	۴/۵۸	۰/۸۲	۰/۰۵	۴۹۲/۴۴	
			معلمان	۱۵۸۶	۴/۴۹	۰/۹۳	۰/۰۲	۲۵۴۵/۹۲	
			والدین	۲۹۶۶	۴/۳۸	۱/۰۴	۰/۰۲	۴۱۰۱/۸۹	
			کل	۴۸۲۵	۴/۴۲	۱/۰۰	۰/۰۱	۷۱۲۶/۶۳	
کل			مدیر	۲۷۳	۴/۶۹	۰/۴۵	۰/۰۳	۱۳۱۳۱/۸۸	
			معلمان	۱۶۰۴	۴/۶۷	۰/۵۴	۰/۰۱	۷۷۲۴۹/۱۴	
			والدین	۲۹۸۱	۴/۵۶	۰/۶۶	۰/۰۱	۱۲۳۸۵۵/۶۷	
			کل	۴۸۵۸	۴/۶۰	۰/۶۱	۰/۰۱	۲۱۳۹۱۶/۹۳	

جدول شماره ۷ نظرات مدیران، معلمان و والدین را دربارهٔ هریک از گویه‌ها نشان می‌دهد. همان‌گونه که میانگین ارائه شده درجدول نشان می‌دهد پاسخ دهندگان به طور معناداری اهمیت گویه‌ها رادر سطح بالاتر از زیاد ارزیابی کرده‌اند. این معناداری در سطح نشانگرها و ابعاد نیز قابل مشاهده است. به بیان دیگر این طبقه‌بندی از نیازهای تربیت اجتماعی مورد تأیید پاسخ‌دهندگان بوده است. همچنین با فرض مقیاس فاصله‌ای، آمار توصیفی ارائه شده شامل میانگین، انحراف استاندارد و خطای استاندارد میانگین است. اما از آنجا که مفروضه نرمال بودن توزیع داده‌ها رعایت نشده است، لذا برای بررسی توزیع فراوانی پاسخهای افراد نمونه از آزمون ناپارامتریک خی‌دو و جایگزین تی تک‌نمونه‌ای، استفاده شده است.

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

سؤال ۳: ترتیب نیازهای اولویت‌دار والدین دانش آموزان دوره ابتدایی از دیدگاه مدیران، معلمان و والدین دوره ابتدایی چگونه است؟

جدول ۸: ترتیب نیازهای اولویت دار والدین دانش آموزان دوره ابتدایی به تفکیک مدیران، معلمان و والدین در حوزه تربیت اجتماعی

نیازهای والدین دانش آموزان از دید مدیران	میانگین	میانگین رتبه‌ها	نیازهای والدین دانش آموزان از دید معلمان	میانگین	میانگین رتبه‌ها	نیازهای والدین دانش آموزان از دید والدین	میانگین	میانگین رتبه‌ها
آشنایی با روشهای پرورش ارزشها در فرزندان	۴/۸۲	۱۲/۹۹	آشنایی با روشهای پرورش ارزشها در فرزندان	۴/۷۹	۱۲/۷۱	آشنایی با روشهای ایجاد اعتماد به نفس و تقویت اراده فرزندان	۴/۷۳	۱۲/۹۴
آشنایی با روشهای پرورش مهارت استدلال کردن، نقد کردن، پذیرش نقد	۴/۷۹	۱۲/۵۴	آشنایی با روشهای پرورش مسئولیت پذیری، نظم اجتماعی و فردی	۴/۷۸	۱۲/۶۵	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای زبانی (گفتاری و بدنی)	۴/۶۸	۱۲/۶
آشنایی با روشهای ایجاد اعتماد به نفس و تقویت اراده فرزندان	۴/۷۸	۱۲/۵۴	آشنایی با روشهای دوست‌یابی و حل مشکل با همسالان بدون رفتارهای تهاجمی	۴/۷۹	۱۲/۶۱	آشنایی با روشهای پرورش مسئولیت پذیری، نظم اجتماعی و فردی	۴/۶۸	۱۲/۵۵
آشنایی با روشهای دوست‌یابی و حل مشکل با همسالان بدون رفتارهای تهاجمی	۴/۷۷	۱۲/۵	آشنایی با روشهای ایجاد اعتماد به نفس و تقویت اراده فرزندان	۴/۷۸	۱۲/۵۵	آشنایی با روشهای پرورش ارزشها در فرزندان مانند صداقت، عدالت، احترام و...	۴/۶۸	۱۲/۵۳
آشنایی با نقش رسانه‌ها در تربیت و روشهای استفاده مفید فرزندان از آنها	۴/۷۶	۱۲/۳۹	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای مکالمه با همسالان، اعضای مدرسه و افراد خانواده و فامیل	۴/۷۷	۱۲/۴۸	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای مکالمه با همسالان، اعضای مدرسه و افراد خانواده و فامیل	۴/۶۸	۱۲/۵
آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای زبانی (گفتاری و بدنی)	۴/۷۶	۱۲/۳۳	آشنایی با روشهای پرورش استدلال کردن، نقد کردن، پذیرش نقد	۴/۷۶	۱۲/۴۶	آشنایی با روشهای پرورش استدلال کردن، نقد کردن، پذیرش نقد	۴/۶۶	۱۲/۴۱
آشنایی با روشهای پرورش ارزش گذاشتن به خانواده و اعتقادات مذهبی، فرهنگی، ملی	۴/۷۷	۱۲/۴۴	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای زبانی (گفتاری و بدنی)	۴/۷۷	۱۲/۴۴	آشنایی با روشهای دوست‌یابی و حل مشکل با همسالان	۴/۶۶	۱۲/۳۹
آشنایی باروشهای پرورش مهارتهای مکالمه با همسالان، اعضای مدرسه	۴/۷۵	۱۲/۴۲	آشنایی با روشهای تعاون و همکاری در مدرسه و انجام کارهای تیمی	۴/۷۵	۱۲/۳۷	آشنایی با مهارتهای برنامه‌ریزی، حل مسئله، تصمیم‌گیری	۴/۶۵	۱۲/۳۳
آشنایی با روشهای تعاون و همکاری در مدرسه و انجام کارهای تیمی	۴/۷۶	۱۲/۳۲	آشنایی با روشهای تربیت اجتماعی با توجه به ویژگیهای رشد جسمی و جنسیتی فرزندان	۴/۷۶	۱۲/۳۶	آشنایی با روشهای پرورش مهارت دفاع ازحقوق خود	۴/۶۵	۱۲/۳۳
آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای دوستی با محیط زیست	۴/۷۵	۱۲/۳۴	آشنایی با روشهای پرورش ارزش گذاشتن به خانواده و اعتقادات مذهبی، فرهنگی، ملی	۴/۷۶	۱۲/۳۶	آشنایی با روشهای پرورش ارزش گذاشتن به خانواده و اعتقادات مذهبی، فرهنگی، ملی	۴/۶۵	۱۲/۳۳
آشنایی با روشهای پرورش مسئولیت‌پذیری، نظم اجتماعی و فردی	۴/۷۵	۱۲/۲۹	آشنایی با مهارتهای برنامه‌ریزی، حل مساله، تصمیم گیری	۴/۷۴	۱۲/۲۴	آشنایی با روشهای تربیت اجتماعی با توجه به ویژگیهای رشد جسمی و جنسیتی فرزندان	۴/۶۳	۱۲/۱۴
آشنایی با روشهای تربیت اجتماعی با توجه به ویژگیهای رشد جسمی و جنسیتی فرزندان	۴/۷۳	۱۲/۲۸	آشنایی با نقش رسانه‌ها در تربیت و روشهای استفاده مفید فرزندان از آنها	۴/۷۳	۱۲/۲۱	آشنایی با روشهای تعاون و همکاری در مدرسه و انجام کارهای تیمی	۴/۶۱	۱۱/۹۷

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

نیازهای والدین دانش آموزان از دید مدیران	میانگین	میانگین رتبه‌ها	نیازهای والدین دانش آموزان از دید معلمان	میانگین	میانگین رتبه‌ها	نیازهای والدین دانش آموزان از دید والدین	میانگین	میانگین رتبه‌ها
آشنایی با روشهای آموزش در مورد مکانهای مخاطره آمیز	۴/۷۲	۱۲/۱۳	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای دوستی با محیط زیست	۴/۷۳	۱۲/۱۵	آشنایی با روشهای پرورش بحث و گفتگو در مدرسه و خانواده	۴/۶۰	۱۱/۹۱
آشنایی با مهارتهای برنامه‌ریزی، حل مساله، تصمیم‌گیری	۴/۷۰	۱۱/۸۹	آشنایی با روشهای پرورش مهارت دفاع از حقوق خود و به آسانی مرعوب قلدرها نشدن	۴/۷۱	۱۲/۰۱	آشنایی با نقش رسانه‌ها در تربیت و روشهای استفاده مفید فرزندان از آنها	۴/۵۹	۱۱/۸۸
آشنایی با مهارتهای حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات	۴/۶۸	۱۱/۷۸	آشنایی با روشهای پرورش بحث و گفتگو در مدرسه و خانواده	۴/۷۰	۱۱/۹۴	آشنایی با مهارتهای حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات	۴/۵۸	۱۱/۸۳
آشنایی با روشهای پرورش بحث و گفتگو در مدرسه و خانواده	۴/۶۸	۱۱/۶۷	آشنایی با روشهای آموزش در مورد مکانهای مخاطره آمیز	۴/۶۸	۱۱/۷۸	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای دوستی با محیط زیست	۴/۵۹	۱۱/۸۱
آشنایی با روشهای پرورش مهارت دفاع از حقوق خود	۴/۶۷	۱۱/۵۷	آشنایی با مهارتهای حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات، اظهار ایده‌های خود و پذیرش ایده‌های دیگران	۴/۶۷	۱۱/۶۳	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای اقتصادی مانند ارزش و اهمیت کار ...	۴/۵۸	۱۱/۷۷
آشنایی با روشهای پرورش اخلاق اجتماعی، پذیرش تفاوتها، قومیتها و ملیتها	۴/۶۶	۱۱/۵۶	آشنایی با روشهای پرورش هویت و شخصیت فرزندان	۴/۶۶	۱۱/۶۱	آشنایی با روشهای پرورش هویت و شخصیت فرزندان	۴/۵۷	۱۱/۷۳
آشنایی با روشهای برقراری ارتباط با جامعه مانند شرکت در تشکلهای محله‌ای و مذهبی	۴/۶۵	۱۱/۳۹	آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای اقتصادی مثل ارزش و اهمیت کار ...	۴/۶۵	۱۱/۴۷	آشنایی با روشهای آموزش در مورد مکانهای مخاطره آمیز	۴/۵۵	۱۱/۶۱
آشنایی با روشهای پرورش مهارتهای اقتصادی مانند ارزش و اهمیت کار ...	۴/۶۴	۱۱/۳۵	آشنایی با روشهای پرورش اخلاق اجتماعی پذیرش تفاوتها، قومیتها، ملیتها و مذاهب	۴/۶۴	۱۱/۴۵	آشنایی با روشهای پرورش اخلاق اجتماعی پذیرش تفاوتها، قومیتها و ملیتها	۴/۵۴	۱۱/۴۵
آشنایی با روشهای پرورش هویت و شخصیت فرزندان	۴/۶۵	۱۱/۳۷	آشنایی با روشهای شرکت فعال در انتخابات و رأی‌گیری	۴/۵۳	۱۰/۹۱	آشنایی با روشهای برقراری ارتباط با جامعه مانند شرکت در تشکلهای محله‌ای و مذهبی	۴/۴۸	۱۱/۰۴
آشنایی با روشهای شرکت فعال در انتخابات و رأی‌گیری	۴/۶۰	۱۱/۳۴	آشنایی با روشهای برقراری ارتباط با جامعه مثل شرکت درتشکلهای محله‌ای و مذهبی	۴/۵۶	۱۰/۸۳	آشنایی با روشهای شرکت فعال در انتخابات و رأی‌گیری	۴/۴۴	۱۱/۰۳
آشنایی با مراکز و سازمانهای اجتماعی مرتبط با مسائل اجتماعی و روانی فرزندان	۴/۵۵	۱۰/۶	آشنایی با مراکز و سازمانهای اجتماعی مرتبط با مسائل اجتماعی و روانی فرزندان	۴/۵۵	۷۸/۱۰	آشنایی با مراکز و سازمانهای اجتماعی مرتبط با مسائل اجتماعی و روانی فرزندان	۴/۴۶	۱۰/۹۳
تعداد = ۲۵۷ خی دو= ۱۲۶/۰۰۲ درجه آزادی = ۲۲ سطح معناداری= ۰/۰۰۱			تعداد = ۱۴۷۰ خی دو= ۹۰۳/۴۵۵ درجه آزادی = ۲۲ سطح معناداری= ۰/۰۰۱			تعداد = ۲۶۸۳ خی دو= ۱۲۱۲/۰۴۵ درجه آزادی = ۲۲ سطح معناداری= ۰/۰۰۱		

براساس داده‌های مندرج در جدول شماره ۸، بیست و دوگویه اولویت‌دار از دیدگاه مدیران مرتب شده است و این رتبه بندی با درجه آزادی ۲۱ و $P \geq ۰,۰۰۱$، و$X2:133$ معنادار است. ۲۲ گویه اولویت‌دار از دیدگاه معلمان نیز مرتب شده است که با درجه آزادی ۲۱ و $P \geq ۰,۰۰۱$ و $X2:632$ معنادار است. در این جدول نیازهای تربیت اجتماعی از دیدگاه والدین نیز به ترتیب

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

اهمیت از دیدگاه ایشان اولویت بندی شده است و این رتبه بندی نیز با درجه آزادی ۲۱ و ۰,۰۰۱ ≥ P، و X2:437 معنادار است.

سؤال ۴: تفاوت میان دیدگاههای مدیران، معلمان و والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی چیست؟

جدول ۹: تفاوت دیدگاههای مدیران، معلمان و والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی در زمینه ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی

ابعاد	نشانگر		تعداد	میانگین رتبه	آزمون کروسکال والیس	سطح معناداری
شناخت ویژگیهای کودکان	رفتار متناسب با سن	مدیر	۲۷۱	۲۴۷۳/۵۱	۳۵/۵۳	۰/۰۰۱
		معلمان	۱۵۸۷	۲۵۱۹/۸۶		
		والدین	۲۹۴۵	۲۳۳۱/۹۱		
	بر قراری ارتباط	مدیر	۲۷۱	۲۴۴۳/۶۲	۶/۷۹	۰/۰۳
		معلمان	۱۵۸۷	۲۴۴۵/۱۷		
		والدین	۲۹۲۲	۲۳۵۵/۸۸		
	خودپنداره	مدیر	۲۷۳	۲۴۴۹/۸۶	۳/۹۱	۰/۱۴
		معلمان	۱۵۹۶	۲۴۶۶/۴۹		
		والدین	۲۹۷۷	۲۳۹۸/۰۴		
مهارتهای فردی	مهارت برنامه‌ریزی	مدیر	۲۷۲	۲۴۷۸/۵۴	۹/۱۱	۰/۰۱
		معلمان	۱۵۹۲	۲۴۸۵/۰۲		
		والدین	۲۹۷۶	۲۳۸۰/۶۸		
	مهارت تفکر	مدیر	۲۷۲	۲۴۸۶/۹۰	۲۰/۰۶	۰/۰۰۱
		معلمان	۱۵۹۰	۲۵۱۶/۶۵		
		والدین	۲۹۷۶	۲۳۶۱/۴۴		
	مهارت زبانی	مدیر	۲۷۳	۲۳۹۰/۴۹	۹/۶۴	۰/۰۱
		معلمان	۱۵۹۱	۲۴۹۳/۹۵		
		والدین	۲۹۷۵	۲۳۸۳/۱۶		
مهارتهای میان- فردی	ارتباط با دیگران	مدیر	۲۷۳	۲۴۶۳/۸۲	۲۸/۸۵	۰/۰۰۱
		معلمان	۱۵۹۲	۲۵۴۴/۳۲		
		والدین	۲۹۷۶	۲۳۵۱/۱۰		
مهارتهای شهروندی	رسانه	مدیر	۲۷۳	۲۵۲۰/۵۰	۳۲/۰۰	۰/۰۰۱
		معلمان	۱۵۸۷	۲۵۱۹/۶۴		
		والدین	۲۹۶۲	۴۳۲۳/۵۱		
	ارزشها	مدیر	۲۷۱	۲۵۵۳/۶۱	۲۹/۵۰	۰/۰۰۱
		معلمان	۱۵۸۷	۲۴۹۰/۹۲		
		والدین	۲۹۵۲	۲۳۴۵/۹۸		
	مهارت اجتماعی	مدیر	۲۷۳	۲۵۸۸/۱۳	۲۰/۵۰	۰/۰۰۱
		معلمان	۱۵۹۳	۲۵۱۲/۵۶		

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

		والدین	۲۹۷۷	۲۳۵۸/۳۱		
	احترام به تنوع	مدیر	۲۷۳	۲۵۳۲/۲۷	۱۱/۸۸	۰/۰۰۱
		معلمان	۱۵۹۳	۲۴۸۸/۸۴		
		والدین	۲۹۷۱	۲۳۷۱/۱۵		

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات و پاسخ به این سؤال از آزمون کروسکال والیس در زمینه نشانگرها و ابعاد تربیت اجتماعی استفاده شد. داده‌های جدول شماره ۹ نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان در ابعاد شناخت ویژگیهای کودکان- در نشانگرهای رفتار متناسب با سن ($P \geq$ ۰,۰۱ و ۳۵,۵۳ $\chi 2$:) و بر قراری ارتباط ($P \geq$ ۰,۰۵ و ۶,۷۹ $\chi 2$:)؛ مهارتهای فردی- در نشانگرهای مهارت برنامه‌ریزی ($P \geq$ ۰,۰۱ و ۹,۱۱ $\chi 2$:)، مهارت تفکر ($P \geq$ ۰,۰۱ و ۲۰,۰۶ $\chi 2$:) و مهارت زبانی ($P \geq$۰,۰۱ و ۹,۶۴ $\chi 2$:)؛ مهارتهای میان- فردی- در نشانگر ارتباط با دیگران ($P \geq$ ۰,۰۱ و ۲۸,۸۵ $\chi 2$:)؛ و مهارتهای شهروندی- در نشانگرهای رسانه ($P \geq$ ۰,۰۱ و ۳۲ $\chi 2$:)، ارزشها ($P \geq$ ۰,۰۱ و ۲۹,۵ $\chi 2$:)، مهارت اجتماعی ($P \geq$۰,۰۱ و ۲۰,۵ $\chi 2$:) و احترام به تنوع ($P \geq$۰,۰۱ و ۱۱,۸۸ $\chi 2$:) تفاوتی معنادار دارند. لذا به منظور مشخص شدن تفاوت میان گروههای شرکت کننده از آزمون یومن ویتنی استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۱۰ آورده شده است.

جدول ۱۰: تفاوت دیدگاههای مدیران و معلمان دوره ابتدایی در زمینه نشانگرها و ابعاد تربیت اجتماعی

نشانگرها	گروهها	N	میانگین رتبه	مجموع رتبه‌ها	آزمون یو من ویتنی	
					آماره	سطح معناداری
رفتار متناسب با سن	مدیر	۲۷۱	۹۱۳/۶۰	۲۴۷۵۸۶/۵۰	۲۱۰۷۳۰/۵۰	۰/۴۴
	معلمان	۱۵۸۷	۹۳۲/۲۱	۱۷۷۹۴۲۴/۵۰		
برقراری ارتباط	مدیر	۲۷۱	۹۲۸/۵۵	۲۵۱۶۳۸	۲۱۴۷۸۲/۰۰	۰/۹۷
	معلمان	۱۵۸۷	۹۲۹/۶۶	۱۴۷۵۳۷۳		
مهارت برنامه‌ریزی	مدیر	۲۷۲	۹۲۹/۹۶	۲۵۲۹۴۸	۲۱۵۸۲۰/۰۰	۰/۹۲
	معلمان	۱۵۹۲	۹۳۲/۹۳	۱۴۸۵۲۳۲		
مهارت تفکر	مدیر	۲۷۲	۹۲۰/۴۹	۲۵۰۳۷۲/۵۰	۲۱۳۲۴۴/۵۰	۰/۶۴
	معلمان	۱۵۹۰	۹۳۳/۳۸	۱۴۸۴۰۸۰/۵۰		
مهارت زبانی	مدیر	۲۷۳	۸۹۶/۵۸	۲۴۴۷۶۷	۲۰۷۳۶۶	۰/۱۴
	معلمان	۱۵۹۱	۹۳۸/۶۶	۱۴۹۳۴۱۳		
ارتباط با دیگران	مدیر	۲۷۳	۹۰۴/۰۹	۲۴۶۸۱۵/۵۰	۲۰۹۴۱۴/۵۰	۰/۲۳
	معلمان	۱۵۹۲	۹۳۷/۹۶	۱۴۹۳۲۲۹/۵۰		
رسانه	مدیر	۲۷۳	۹۳۰/۰۹	۲۵۳۹۱/۵۰	۲۱۶۵۱۴/۵۰	۰/۹۹
	معلمان	۱۵۸۷	۹۳۰/۵۷	۱۴۷۶۸۱۴/۵۰		
ارزشها	مدیر	۲۷۱	۹۵۰/۴۱	۲۵۷۵۶۱/۵۰	۲۰۹۳۷۱/۵۰	۰/۲۸
	معلمان	۱۵۸۷	۹۲۵/۹۳	۱۴۶۹۴۴۹/۵۰		

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

مهارت اجتماعی	مدیر	۲۷۳	۹۵۸/۳۸	۲۶۱۶۳۷	۲۱۰۶۵۳	۰/۳۵
	معلمان	۱۵۹۳	۹۲۹/۲۴	۱۴۸۰۲۷۴		
احترام به تنوع	مدیر	۲۷۳	۹۴۷/۱۱	۲۵۸۵۶۲	۲۱۳۷۲۸	۰/۶۰
	معلمان	۱۵۹۳	۹۳۱/۱۷	۱۴۸۳۳۴۹		
رفتار متناسب با سن	مدیر	۲۷۱	۱۶۹۵/۹۰	۴۵۹۵۹۰	۳۷۵۳۶۱	۰/۰۳۵
	والدین	۲۹۴۵	۱۶۰۰/۴۶	۴۷۱۳۳۴۶		
برقراری ارتباط	مدیر	۲۷۱	۱۶۵۱/۰۶	۴۴۷۴۳۸	۳۸۱۲۸۰	۰/۲۳۱
	والدین	۲۹۲۲	۱۵۹۱/۹۹	۴۶۵۱۷۸۳		
مهارت برنامه‌ریزی	مدیر	۲۷۲	۱۶۸۵/۰۸	۴۵۸۳۴۲	۳۸۸۲۵۸	۰/۱۸۴
	والدین	۲۹۷۶	۱۶۱۸/۹۶	۴۸۱۸۰۳۴		
مهارت تفکر	مدیر	۲۷۲	۱۷۰۲/۹۲	۴۶۳۱۹۳	۳۸۳۴۰۷	۰/۰۸۴
	والدین	۲۹۷۶	۱۶۱۷/۳۳	۴۸۱۳۱۸۳		
مهارت زبانی	مدیر	۲۷۳	۱۶۳۰/۹۰	۴۴۵۲۳۶/۵۰	۴۰۴۳۳۹/۵	۰/۸۸۸
	والدین	۲۹۷۵	۱۶۲۳/۹۱	۴۸۳۱۱۳۹/۵۰		
ارتباط با دیگران	مدیر	۲۷۳	۱۶۹۶/۷۴	۴۶۳۲۰۹	۳۸۶۶۴۰	۰/۱۲۱
	والدین	۲۹۷۶	۱۶۱۸/۴۲	۴۸۱۶۴۱۶		
رسانه	مدیر	۲۷۳	۱۷۲۷/۴۰	۴۷۱۵۸۱	۳۷۴۴۴۶	۰/۰۰۹
	والدین	۲۹۶۲	۱۶۰۷/۹۲	۴۷۶۲۶۴۹		
ارزشها	مدیر	۲۷۱	۱۷۳۹/۲۰	۴۷۱۳۲۳	۳۶۵۵۲۵	۰/۰۰۱
	والدین	۲۹۵۲	۱۶۰۰/۳۲	۴۷۲۴۱۵۳		
مهارت اجتماعی	مدیر	۲۷۳	۱۷۶۶/۷۵	۴۸۲۳۲۴	۳۶۷۷۹۸	۰/۰۰۴
	والدین	۲۹۷۷	۱۶۱۲/۵۵	۴۸۰۰۵۵۱		
احترام به تنوع	مدیر	۲۷۳	۱۷۲۲/۱۵	۴۷۰۱۴۸	۳۷۸۳۳۶	۰/۰۳۹
	والدین	۲۹۷۱	۱۶۱۳/۳۴	۴۷۹۳۲۴۲		
رفتار متناسب با سن	معلمان	۱۵۸۷	۲۳۸۱/۶۴	۳۷۷۹۶۶۵	۲۱۵۴۱۲۸	۰/۰۰۱
	والدین	۲۹۴۵	۲۲۰۴/۴۵	۶۴۹۲۱۱۳		
برقراری ارتباط	معلمان	۱۵۸۷	۲۳۰۹/۵۱	۳۶۶۵۱۹۵	۲۲۳۲۰۹۷	۰/۰۱۳
	والدین	۲۹۲۲	۲۲۲۵/۳۹	۶۵۰۲۶۰۰		
مهارت برنامه‌ریزی	معلمان	۱۵۹۲	۲۳۴۸/۵۹	۳۷۳۸۹۵۱	۲۲۶۶۸۶۹	۰/۰۰۴
	والدین	۲۹۷۶	۲۲۵۰/۲۲	۶۶۹۶۶۴۵		
مهارت تفکر	معلمان	۱۵۹۰	۲۳۷۸/۷۶	۳۷۸۲۲۳۵/۵۰	۲۲۱۴۴۵۰	۰/۰۰۱
	والدین	۲۹۷۶	۲۲۳۲/۶۰	۶۶۴۴۲۲۵/۵۰		
مهارت زبانی	معلمان	۱۵۹۱	۲۳۵۱/۲۹	۳۷۴۰۸۹۵/۵۰	۲۲۵۸۷۶۶	۰/۰۰۲
	والدین	۲۹۷۵	۲۲۴۷/۲۵	۶۶۸۵۵۶۵/۵۰		
ارتباط با دیگران	معلمان	۱۵۹۲	۲۴۰۲/۸۶	۳۸۲۵۳۵۱/۵۰	۲۱۸۰۴۶۹	۰/۰۰۱
	والدین	۲۹۷۶	۲۲۲۱/۱۸	۶۶۱۰۲۴۴/۵۰		
رسانه	معلمان	۱۵۸۷	۲۳۸۳/۰۷	۳۷۸۱۹۳۹/۵۰	۲۱۷۸۸۳۳	۰/۰۰۱
	والدین	۲۹۶۲	۲۲۱۷/۱۰	۶۵۶۷۰۳۵/۵۰		

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

ارزشها	معلمان	۱۵۸۷	۲۳۵۸/۹۹	۳۷۴۳۷۱۴	۲۲۰۱۱۸۸	۰/۰۰۱
	والدین	۲۹۵۲	۲۲۲۲/۱۶	۶۵۵۹۸۱۶		
مهارت اجتماعی	معلمان	۱۵۹۳	۲۳۸۰/۳۳	۳۷۹۱۸۵۹	۲۲۲۰۱۲۳	۰/۰۰۱
	والدین	۲۹۷۷	۲۲۳۴/۷۶	۶۶۵۲۸۷۶		
احترام به تنوع	معلمان	۱۵۹۳	۲۳۵۴/۶۷	۳۷۵۰۹۹۱	۲۲۵۱۴۳۳	۰/۰۰۲
	والدین	۲۹۷۱	۲۲۴۳/۸۰	۶۶۶۶۳۳۹		

براساس جدول شماره ۱۰، با توجه به مقادیر آمارهٔ یومن ویتنی و سطح معناداری به دست آمده میان دیدگاههای مدیران و معلمان در زمینهٔ نشانگرها تفاوتی معنادار وجود ندارد. میان دیدگاههای مدیران و والدین در زمینه نشانگرهای رفتار متناسب با سن (P ≥ ۰,۰۵، و ۳۷۵۳۶۱: یومن ویتنی)، رسانه (P ≥ ۰,۰۱، و ۳۷۴۴۴۶: یومن ویتنی)، ارزشها (P ≥ ۰,۰۱، و ۳۶۵۵۲۵: یومن ویتنی)، مهارت اجتماعی (P ≥ ۰,۰۱، و ۳۶۷۷۹۸: یومن ویتنی) و احترام به تنوع (P ≥ ۰,۰۵، و ۳۷۸۳۳۶: یومن ویتنی) تفاوتی معنادار وجود دارد. از دید مدیران نیازهای «آشنایی با ویژگیهای رشدجسمی؛ آشنایی با نقش رسانه‌ها؛ روشهای پرورش ارزشها؛ روشهای پرورش مهارتهای دوستی با محیط زیست؛ روشهای برقراری ارتباط با جامعه؛ روشهای آموزش در مورد مکانهای مخاطره آمیز؛ روشهای پرورش اخلاق اجتماعی؛ روشهای پرورش ارزش گذاشتن به خانواده و اعتقادات مذهبی فرهنگی ملی؛ و آشنایی با روشهای شرکت فعال در انتخابات و مشارکت فعال در امور خانه و مدرسه» اهمیت بیشتری دارد. همچنین میان دیدگاههای معلمان و والدین در تمام نشانگرها به‌ترتیب، رفتار متناسب با سن (P ≥ ۰,۰۱، و ۲۱۵۴۱۲۸: یومن ویتنی)، برقراری ارتباط (P ≥ ۰,۰۵، و ۲۲۳۲۰۹۷: یومن ویتنی)، مهارت برنامه‌ریزی (P ≥ ۰,۰۱، و ۲۲۶۶۸۶۹: یومن ویتنی)، مهارت تفکر (P ≥ ۰,۰۱، و ۲۱۱۴۴۵۵۰: یومن ویتنی)، مهارت زبانی (P ≥ ۰,۰۱، و ۲۲۵۸۷۶۶: یومن ویتنی)، ارتباط با دیگران (P ≥ ۰,۰۱، و ۲۱۸۰۴۶۹: یومن ویتنی)، رسانه (P ≥ ۰,۰۱، و ۲۱۷۸۸۳۳: یومن ویتنی)، ارزشها (P ≥ ۰,۰۱، و ۲۲۰۱۱۸۸: یومن ویتنی)، مهارت اجتماعی (P ≥ ۰,۰۱، و ۲۲۲۰۱۲۳: یومن ویتنی)، و احترام به تنوع (P ≥ ۰,۰۵، و ۲۲۵۱۴۳۳: یومن ویتنی) تفاوتی معنادار وجود دارد. نظر معلمان در مورد این نیازها به طور معناداری با نظرات والدین متفاوت و از درجه اهمیت بالاتری برخوردار بوده است.

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه با وجود تأثیر کانونهای گوناگون در فرآیند تربیت اجتماعی کودکان، همچنان والدین، مهم‌ترین نقش را به ویژه در سالهای اولیه و دوره ابتدایی به عهده دارند. کودکان نقشها و الگوهای اولیه و مهارتهای ضروری زندگی اجتماعی را درخانواده می‌آموزند. نهاد خانواده و تأثیر آن بر رشد و موفقیت‌های آتی دانش‌آموزان و نیز تربیت آنان ضرورت کشف و شناسایی ظرفیت و توان بالقوه آن را توجیه می‌کند. آگاهی والدین از شیوه‌های تربیتی نوین و روزآمد متناسب با پدیده‌های اجتماعی جامعه امروز می‌تواند نگرش آنان را نسبت به تربیت فرزندان تغییر دهد و سبب کاهش مسائل و مشکلات مبتلابه شود. همچنین می‌تواند از پدید آمدن مسائل جدید پیشگیری کند. امروزه موضوع تربیت اجتماعی دانش‌آموزان در اسناد تحولی آموزش و پرورش مورد توجه قرار گرفته است در همین راستا توجه به نهاد خانواده به ویژه والدین و فراهم آوردن شرایط برای ارتقای دانش و آگاهی ایشان در این امر ضروری می‌نماید. یافته‌های این پژوهش ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی را در چهار بعد شناخت ویژگیهای کودکان، با سه نشانگر (رفتار متناسب با سن دانش آموز، برقراری ارتباط با سازمانهای اجتماعی، خود پنداره/هویت)، مهارتهای فردی با سه نشانگر (مهارتهای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، مهارتهای تفکر، مهارتهای زبانی)، مهارتهای میان-فردی با یک نشانگر (مهارت ارتباط با دیگران) و بعد مهارتهای شهروندی با چهار نشانگر (رسانه، ارزشها، مهارتهای اجتماعی، احترام به تنوع و گوناگونی) شناسایی شد. دریافت نظرات پاسخگویان در وضعیت موجود نشان داد که میانگین پاسخهای ارائه شده همهٔ نیازهای شناسایی شده را بالاتر از زیاد مورد تأیید قرار داده است که به لحاظ آماری معنادار است. این بدان معناست که میزان آگاهی و شناخت والدین در وضعیت موجود پاسخگوی نیازهای فعلی ایشان درزمینه تربیت اجتماعی دانش آموزان نیست و مدیران و معلمان نیز آنها را مورد تاکید قرارداده اند. هر چند میان نظرات مدیران و والدین و معلمان و والدین در اولویت‌بندی نیازها تفاوت معنادار وجود دارد، اما هر سه گروه همه نیازها را مورد تأیید قرارداده اند.

نتایج به دست آمده دراین پژوهش با ننایج مطالعات انجام شده از سوی سانتوس و آلسوپ (۱۹۹۸؛ به نقل از ربوی، ۱۳۹۰) در زمینه دوست‌یابی و تعامل با همسالان و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نتایج پژوهش گرشام و الیوت[1] (۱۹۹۰) در زمینه مهارت ارتباط فردی، احترام به دیگران، دوست یابی، یافته‌های لابیل و تامسون (۲۰۰۷) و برنز (۲۰۱۳) در زمینه ارزشهای

1. Gresham & Elliott

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

اجتماعی، هویت فردی، هوش هیجانی، مهارتهای میان- فردی و برنامه‌ریزی و سازماندهی و کاستلنیک و همکاران (۲۰۱۲) در زمینه هویت شخصی (خودآگاهی، احساس شایستگی، قدرت شخصی، نگرش مثبت به آینده شخصی)، هوش هیجانی (به رسمیت شناختن احساسات خود و دیگران، نشان دادن همدلی، ارتباطات، مدیریت سرخوردگی)، مهارتهای میان- فردی (ایجاد روابط دوستانه، همکاری و کمک کردن، حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات)، خود تنظیمی (کنترل خود، مقاومت در برابر فشار همسالان، نظارت بر خود)، برنامه‌ریزی، سازماندهی، تصمیم گیری و شایستگی فرهنگی (نشان دادن دانش، احترام به افراد با پس‌زمینه قومی یا نژادی متفاوت، تعامل مؤثر با مردم با زمینه‌های فرهنگی) و استانداردهای دپارتمان آموزشی مینه‌سوتا در سال ۲۰۱۷ در زمینه خود پنداره/عزت نفس، مسئولیت‌پذیری، خودکنترلی و مهارتهای میان- فردی مانند دوستی و شهروندی و تعامل اجتماعی مطابقت دارد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش آیتی و نادری (۱۳۹۴) در زمینه مسئولیت‌پذیری و احترام به تنوع و گوناگونی مطابقت دارد. از آنجا که درزمینه نیازسنجی آموزشی والدین دانش آموزان دوره ابتدایی در زمینه تربیت اجتماعی در سالهای اخیر در کشور مطالعات زیادی انجام نشده است می‌توان اذعان کرد که این مطالعه اولین مطالعه ملی در این زمینه است. لذا نتایج این پژوهش ملی و شناسایی ابعاد و نشانگرهای تربیت اجتماعی به صورت منظم و طبقه بندی شده از نکات بارز و مهم آن است.

با توجه به نتایج به دست آمده از این پژوهش پیشنهاد می‌شود علاوه بر تدارک آموزش برای والدین با توجه به ابعاد و نشانگرهای شناسایی شده به موارد زیر نیز توجه شود:

۱. شناسایی مراکز و سازمانهای اجتماعی مرتبط با مسائل اجتماعی و روانی دانش آموزان و ارائه اطلاعات لازم به اولیا.
۲. تقویت فعالیتهای گروهی و مشارکت در فعالیتهای گروهی برای دانش آموزان مانند ورزشهای مناسب با این دوره و تلاش به منظور همراهی والدین در این زمینه.
۳. تدارک آموزشهایی برای برقراری ارتباط با همسالان و روشهای دوست‌یابی به منظور کاهش رفتارهای پرخاشگرانه در دانش آموزان.
۴. بهره‌گیری از مشاوران مجرب در زمینه روشهای استفاده مؤثر از رسانه‌های جدید مانند شبکه‌های مجازی، موبایل و تبلت برای ارتباط مؤثر با والدین دانش آموزان.
۵. ایجاد حساسیت برای والدین در زمینه نقش رسانه‌ها در تربیت فرزندان.

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

۶. توصیه به والدین برای برقراری ارتباط مناسب با اعضای فامیل و دوستان به ویژه افرادی که کودکان همسن دارند.

۷. توصیه به والدین برای برقراری ارتباط خانوادگی و دوستانه با فرزندان برای گذران اوقات فراغت با یکدیگر.

۸. تقویت مهارتهای مورد نیاز فردی دانش آموزان مانند گرفتن حق خود، دفاع از خود بدون کمک والدین، مهارتهای کلامی، مهارت اطلاعاتی، مهارت تصمیم‌گیری و مهارت تفکر انتقادی.

۹. توجه به کسب مهارتهای حقوق شهروندی مانند احترام به قوانین، مهارتهای محیط زیست، حفظ محیط زیست، توجه به مسائل فرهنگهای خاص در برخی از مناطق و قومیتها.

۱۰.استفاده از والدین با صلاحیت در حل مسائل اجتماعی دانش آموزان.

۱۱.توجه به نقش خانواده در گسترش روابط خانوادگی از محیط کوچک خانواده به محیطهای بزرگ‌تر مانند فامیل و مدرسه و... در دوره‌های آموزشی و تاکید بر آموزشهایی مانند گذشتن از منافع فردی به نفع منافع جمعی، کار گروهی، تاکید بر نظافت خانه به مثابه نظافت مدرسه و نظافت شهر، توجه به نگهداری وسایل شخصی، وسایل دیگران، وسایل مدرسه و ... .

۱۲.فشارنیاوردن به کودکان برای گرفتن نمرات بالا و رقابتهای غیر منطقی که به جای ایجاد دوستی در دانش آموزان ایجاد دشمنی می‌کند و همچنین اضطراب و استرس را به همراه دارد.

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

منابع

آیتی، محسن و نادری، فاطمه. (۱۳۹۴). جایگاه نیروی انتظامی (تربیت شهروندی و فرهنگ ترافیکی) در کتابهای درسی دوره ابتدایی (پایهٔ چهارم تا ششم ابتدایی). *فصلنامهٔ دانش انتظامی خراسان جنوبی*، ۴(۱)، ۹-۲۷.

امیری، شعله؛ الهی دوست، الهه و مولوی، حسین. (۱۳۹۱). تأثیر آموزش مهارتهای دوست‌یابی به کودکان و آموزش از طریق والدین بر افزایش کیفیت دوستی دختران دارای مشکل در روابط با همگنان. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۹(۱۶)، ۱-۱۶.

بازرگان، عباس. (۱۳۸۰). *ارزشیابی آموزشی*. تهران: انتشارات سمت.

بلالی، رقیه و آقایوسفی، علیرضا. (۱۳۹۰). اثربخشی برنامه آموزش والدین بر کاهش مشکلات رفتاری کودکان. *فصلنامه روان شناسی کاربردی*، ۵ (۴)، ۵۹-۷۳.

تبریزی، منصوره. (۱۳۹۳). تحلیل محتوای کیفی از منظر رویکردهای قیاسی و استقرایی. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۲۱(۶۴)، ۱۰۵-۱۳۸.

حسینیان، سیمین. (۱۳۹۲). *اثربخشی آموزش شناختی رفتاری به مادران بر سلامت روانی و کاهش پرخاشگری آنان و سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان*. گزارش طرح پژوهشی، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

حکیم زاده، رضوان؛ میرزابیگی، محمدعلی و رسولی‌سقای، مقصود. (۱۳۹۳). نیازسنجی آموزشی برنامه‌های آموزش خانواده برای اولیاء دانش آموزان ناحیه یک تبریز. *فصلنامه آموزش و ارزشیابی*، ۷(۲۶)، ۷-۲۴.

حیدری، محمدشریف و ساجدی، ابوالفضل. (۱۳۹۲). موانع تربیت اجتماعی کودکان در خانواده های امروزی. *فصلنامه معرفت*،۲۲(۱۱)، ۱۱۵-۱۳۳.

ربوی، رجب. (۱۳۹۰). *مطالعه تطبیقی روشهای تربیت اجتماعی کشور ایران با کشورهای کانادا و مالزی*. گزارش طرح پژوهشی، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش، تهران.

رمضانخوانی، علی. (۱۳۹۲). بهداشت مدارس. در حسین حاتمی، سید منصور رضوی، حسن افتخار اردبیلی و فرشته مجلسی (گردآورندگان)، *کتاب جامع بهداشت عمومی* (چاپ سوم، صص. ۱۷۹۴-۱۸۱۹). تهران: دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی.

زینالی، شیرین؛ خانجانی، زینب و سهرابی، فائزه. (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش والدین برکاهش علائم اختلال سلوک و پرخاشگری نوجوانان ۱۴-۱۶ سال. *مجله سلامت و بهداشت*، ۶(۵)، ۶۵۶-۵۷۴.

سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه. (۱۳۹۱). *روشهای تحقیق در علوم رفتاری*. تهران: نشر آگه.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). شورای عالی آموزش و پرورش، وزارت آموزش و پرورش.

شکوهی یکتا، محسن؛ اکبری زردخانه، سعید؛ پرند، اکرم و پوران، فاطمه. (۱۳۹۱). ارتقاء تعامل والدین و فرزندان با استفاده از آموزش روشهای نوین فرزندپروری. *روشها و مدلهای روان‌شناختی*، ۲(۱۰)، ۱-۱۴.

شماعی زاده، پروین و احمدی، احمد. (۱۳۸۷). تأثیر آموزش منظم به والدین بر روابط خانوادگی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. *پژوهش در علوم تربیتی*، ۱۸ (۱۸۶-۱۶۵).

عصاره، علیرضا و نصری، صادق. (۱۳۸۴). بررسی نیازهای آموزشی و تربیتی والدین و دانش‌آموزان مقطع متوسطه کشور در خرده‌فرهنگ‌های مختلف ایران. *فصلنامه نوآوری‌های آموزشی*، ۴(۱۴)، ۶۴- ۱۰۶.

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

علیزاده، حمید. (۱۳۸۰). تعامل والدین – فرزند: تحول و آسیب شناسی. *پژوهشهای روانشناختی، ۶* (۳ و ۴)، ۸۲–۱۰۱.

طالب زاده نوبریان، محسن؛ کاظمی، اکرم و موسوی، سیدحسین. (۱۳۹۱). تأثیر میزان سواد و آگاهی بر نگرش تربیتی مادران درباره تربیت اجتماعی نوجوانان شهر تهران. *فصلنامه مطالعات روانشناسی تربیتی*،۹(۱۵)، ۱۲۵–۱۴۲.

کرسول، جان دبلیو. (۱۳۹۶). *طرح پژوهش: رویکردهای کیفی، کمی و ترکیبی* (ترجمه علیرضا کیامنش و مریم دانای طوس). تهران: جهاد دانشگاهی، واحد علامه طباطبایی. (اثر اصلی در سال ۲۰۰۹ چاپ شده است).

کرسول، جان و پلانو کلارک، ویکی. (۱۳۹۰). *روشهای پژوهش ترکیبی* (ترجمه علیرضا کیامنش و جاوید سرایی). تهران: آییژ (اثر اصلی در سال ۲۰۰۷ چاپ شده است).

مظاهری، حسن. (۱۳۹۳). بررسی نیازهای آموزشی والدین دانش آموزان دوره دوم متوسطه در کلاسهای آموزش خانواده. *فصلنامه علمی- پژوهشی خانواده و پژوهش، ۱۱* (۳)، ۴۷–۵۸.

وحیدا، فریدون؛ جهانبخش، اسماعیل و فرنیا، زهرا. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر کسب مهارتهای اجتماعی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه در شهر اصفهان. *فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی – واحد شوشتر*، ۶(۱۶)، ۵۱–۷۳.

Berns, R. M. (2013). *Child, family, school, community: Socialization and support* (9th ed.). Belmont, CA: Wadsworth/Cengage Learning.

Child Trends. (2014). *Measuring elementary school students' social and emotional skills*. Retrieved from https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2014/08/2014-37CombinedMeasuresApproachandTablepdf1.pdf

Copple, C., &Bredekamp, S. (Eds.). (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8* (3rd ed.). Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Davis, C., & Cowles, M. (1989). A comparison of weight and diet concerns and personality factors among female athletes and non-athletes. *Journal of Psychosomatic Research*, *33*(5), 527-536.

Day, R.D. (2010).*Introduction to family processes* (5th ed.). New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

Frønes, I. (2016). *The autonomous child: Theorizing socialization*. Springer International Publishing.

Furedi, F. (2009). *Socialization as behavior management and the ascendancy of expert authority*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Gonzalez-Mena, J., & Eyer, D. W. (2009). *Infants, toddlers and caregivers: A curriculum of respectful, responsive, relationship-based care and education* (8th ed.). Boston: McGraw-Hill.

Gresham, F. M., & Elliott, S. N. (1990). *Social skills rating system*. Circle Pines, MN: American Guidance Service.

Grusec, J. E., & Davidov, M. (2008). Socialization in the family: The role of parents. In J. Grusec, & P. Hastings (Eds.) *Handbook of socialization: Theory and research* (pp.284-308). New York: Guilford.

Grusec, J. E., & Hastings, P. D. (Eds). (2015). *Handbook of socialization: Theory and research* (2nd edition). New York, NY: Guilford Press.

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

Kostelnik, M.J., Gregory, K.M., Soderman, K.A., & Whiren, A.P. (2012). *Guiding children's social development and learning* (7th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

Minnesota Department of Education. (2017). *Minnesota Social Skills Checklist for Deaf/Hard of Hearing Students. Pre-K to High School*. Retrieved April 2017 from https://education.state.mn.us/mdeprod/idcplg?IdcService=GET_FILE&dDocName=004333&RevisionSelectionMethod=latestReleased&Rendition=primary

NPTEL. (2017). *Humanities and social sciences: Introduction to sociology- Module 4: Socialization and social control.* Retrieved April 2017 from http://nptel.ac.in/courses/109103023/download/Lecture%203.pdf

Turnbull, A. P., Turnbull, H. R., Erwin, E. J., & Soodak, L. C. (2006). *Families, professionals, and exceptionality: Positive outcomes through partnerships and trust* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]

[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]

[Downloaded from mail.qjfr.ir on 2026-09-26]
[DOR: 20.1001.1.26766728.1396.14.4.5.2]